

Szathmáry Géza:

ÉLJEN A CYBERCSAPDA VAGY HURRÁ: CYBERTALANSÁG ??

Vegyük azért előre a gyerekeket, a fiatalokat, akiké a (konzum?) jövő... és vessünk egy pillantást a múltjukra.

Az úgy volt, hogy rengeteg-gyerekű család-százezreknek betevő falatjukra sem volt pénzük, keressen hát mindenki. Ott vannak a gyárak, a rengeteg füstölő kéményeikkel, belül telis teli korommal. Másszon bele az a kis, 6-7-éves kölyök, elég vékony hozzá, van elég belőlük, tisztogassanak! Pénzt kap a melójukért a fater, meg a muter. Aztán itt van a sok bánya, le lehet vitetni őket vágatokba. Kicsik, több fér el belőlük a csillékben, könnyebbek is. Hamar megtanulják a lapátolást. Vannak elegenden, és ebből a melóból is jön ki egy kis pénz! Persze, ha szakmájuk is lesz, még többet adhatnak haza - ha megmaradnak. 8-10 éves korukban mehetnek egy mester műhelyébe tanoncnak, és persze több pénz jön majd a családba.

Elég volt – csapnak az asztalra a humanisták. Szülessenek meg a gyermekvédelmi törvények! Meg is születnek: A szerencsétlen gyerekek napi tizenhat óránál többet nem dolgozhatnak!!!

De hát a jogi szószólóknak ennyi is sok. A nyomorult Twist Olivér pl. tizenkét éves korában cipőpaszta-gyárban gürizett napi tizenhat órát! Alakuljanak gyermekmunka-bizottságok, alapítványoktól kapjanak a szülők segítyt, hogy ezeknek a gyerekek kevesebbet kelljen dolgozniuk! Fogjanak össze a gyermekbizottságok az egész világon, legyen meg mielőbb a gyermekvédelmi nemzetköziség (UNICEF)!

Ma már a gyermekvédelemből minden megvalósult, a gyerekek sokszázados golgotajárásának VÉGE!!! Éppúgy, mint az ipari forradalmaknak, melyek során a historia szerintieken mentek keresztül....

Viszont lábra állt a hightech!!

Okostelefon, tablet, számítógép tele videóval, rajzfilmmel. Jó kis interaktív (szerep)játékokkal. Ezek a srácok jobban kezelik a technológiákat, mint mi (game never over), gyors – jaj, dehogy, pillanatonként változó – képvágások, round the clock – televízió (igaz, nekik ma már dinoszaurusz), csengőhangok, éles füttyök, villogások, folyamatos techno-zaj, ijesztő képek.

Aztán itt vannak az érintőképernyők, internethez való hozzáférés bárhol, instantolás bárkinek, bármikor, youtube, face-book.... se továbbírni, se követni nem tudom a high-techeket.... de hát igaz, ami igaz:

- mint tudjuk, látjuk, az ujjaikkal jobban kezelik a technológiákat, mint mi,
- mert a szemük a kezükkel érzékenyebben együttműködik, mint a mieinkéi – billentyűzés közben,

- egy vágy-kézmozdulat – egy vágymegvalósulás,
- mi pedig irigykedve érzékeljük: a gyerekfiataloknak végre igazi korszerű otthonaik vannak, ahol jól érzik magukat!

Újból és újból elolvasva a fenti, nekünk (bocsánat) sületlenségeket, nem maradhatok azért ennyiben! Megnyikorogtatom rozsdás huszadik-századi agykerekeimet (ezek a szinapszisok, vagy mi a fenék?!) és felnyitom a británicám 5. kötetét cy-nál. Semmi. Elmegyek a kerületi szenilisek klubjába, és meghallgatok egy ismeretterjesztő előadást. A nálam 50 évvel fiatalabb kínbernetikus (jól írtam?) tartja. Elmondja, hogy a számítógépemnek (az enyémnek???) van time-sharing rendszere, buborékja, lézerje, önmagát kutató táv-adatfeldolgozó képessége, készletstratégiája, tud szimulálni, fényt-szedni, vannak programcsomagjai, automatizálhatja az országutakat, előkészítheti a betegség-diagnózisokat, bionikázik ha kell, előre megbecsüli a választási eredményeket, tanít, vizsgáztat, jelek áramoltatása révén műalkot, stb. (A felsorolást kínbernetikusunk még sokáig folytatta, de akkor én már mélyen aludtam).

Búcsúzáskor a nálam 50 (? 100??) évvel fiatalabb kínbernetikus minden szenilissel kezet fogott, és azt mondta: A számítógép önt mindenben kiszolgálja!

Hát akkor ez a cyber egyáltalán nem valamilyen csapda. Ha az „én számítógépem” tud tanítani, vizsgáztatni, stb-izni, akkor az unokáim, dédunokáim aztán igazán fognak!!

Szóval egyáltalán nem csapda ez a cyber, hiszen, mint mondják:

- megtanítja őket abc és könyv nélkül az olvasásra (kézírní? ugyan!),
- ha van olvashatnékjuk, akkor már van ujj-használatuk /egérgörgetésük is,
- modern lett minden feladatmegoldásuk (nem képernyő-mentes, mert az a századunkban unalmas),
- szórakozva tanulhatnak, megcsináltathatják ezekkel a cybertechnekkel a hülye, és fölösleges iskolai házi feladatokat,
- mindenhez hozzáférhetnek, és közülük azt választhatják ki, ami tetszik (szerelmeket, barátokat is),
- üzengethetnek, üzeneteket kaphatnak, amennyi csak belefér,
- százezer számra (gépekben maradó) fotókat csináltathatnak egyetlen gombnyomással,
- ide-oda fordíttathatnak,
- vehetnek-eladhatnak bármit, kifizethetik, figyeltethetik az árakat,
- videózhatnak, filmet nézhetnek, zenét tölthetnek le,
- lehet játszani, játszani, játszani,
- és bárhová velük jöhetnek ezek a cybergépek is!

Hát be kell látnom: szükségünk van a cyberspace-re túlélésünk szempontjából. Központi fontosságú!! Meg kell tehát tanulnunk: hogyan éljünk együtt vele.....de.....hallok innen-onnan más hangokat is!?

- ez a cyberhightech minden idők legkiterjedtebb, de legszabályozatlanabb k í s é r l e t e...,
- ha már mindannyian együtt élünk vele, azt sulykolja belénk: a világ annyi, amennyit Ő megmutat belőle,

- minden, mindenütt olyan amilyennek Ő nekünk mutatja (a világ globális, világállami lesz),
- özönvízre emlékeztető, és újból, meg újból ránk áradó kép- és szókinálata vágykielégítő katalógus, kitörölhetetlenségével alkoholos kábultságot generál, s abban immár nem kell előre döntenünk, mi a jó, a követendő, mi a rossz, az elvetendő, a helyes és a helytelen, az igazságos és az igazságtalan,
- a mindig izgalmas kép és szóáramlata stimulál, vagyis semmire meg nem tanító ingerlése azt szuggerálja: jöjjön még több, jöjjön még több, jöjjön még több, bele az agyunkba. Persze jön is a Minden! Agyunk kiválogatja a szerinte legstimulálóbb, a legizgalmasabb Lényegeseket!
- Agyunk szól a szinapszisainak: ezek kellenek nekünk, ezek menjenek gyorsan a memóriába! Amik nem különösebben fontosak, nem korszerűek – más szóval lényegtelenek – nos, azokat tüntessék lassan el. Ez is a feladatuk – és képesek is végrehajtani.
- De hát mi nem különösebben lényeges, mi avult el? Például a hosszas meditálás egy valamin (hogyan megértsük, hogyan alkalmazzuk, hogyan ne alkalmazzuk). A túl sok figyelem valamire (ezt hívták régen koncentrációnak), a magolós iskolai tanulás (mert minden, ami az iskolából való, elavult), minden, ami papírkönyvből jön (mert hosszúak, és ezért nem stimulálnak) és a többi hasonló...
- Egyszerűen meg kell tanulnunk az internetről a sekélyes gondolkodást (hülye antik kifejezés), mert a gyorsaság az érték (és ez nem sekélyesség, nem felületesség), az igazi érték a tempósság, bizony! Gugglival, wikipédiával azon nyomban hozzáférünk mindenhez, ha nagyon muszáj...

Akkor hát jönnek – hol hívásra, hol anélkül – a tiszteletet parancsoló, agyba - adatbázisba való infók, éjjel-nappal, de hallom, Tőlük, nekünk is ki kell válogatni közülük a nekünk Lényegeseket – akárcsak a hightech-imádóknak –, főleg a statisztika által számszerűsített, vagyis megbízható dolgokat.

Vágyjunk bele!

- hány errefelé az okostelefonok, a tabletek száma, hány éves kortól kerülnek a kezekbe,
- mennyien férnek hozzá az internethez, mennyien nem akarnak,
- évenként mennyivel nőnek a számaik globaliter,
- a világon hány embernek van (nincs) online kapcsolata; tartozom-e az online segítségével végre egy cyberteam-hez,
- naponta hányszor ellenőrzik az e-mail postájukat, a fészbuk-posztjaikat,
- ezekből a kontrolokból világ szinten évente mennyi van (jaj, kapok-e lájkokat az instagrammomra, és mikor ...)
- hányan vásárolunk, fizetjük ki a tartozásainkat, nézünk utána az ár tisztességének naponta az internet segítségével,
- az emberek napi hány percet ülnek (állnak) a cybergépek előtt, húzogatják mutatóujjukat, a hüvelykujjukat az okostelefonjaikon, zongoráznak az összes ujjukkal a tabletjükön, dugják Őket bekapcsolva a párnájuk alá, hány órát játszanak az interaktívjaikkal naponta, évente hányan kapnak az elért rekordidő után szívmegeállást, vagy ugornak ki az ablakon a heti 50 pornóvideótól hipnotizáltan, a gép előtt ülés vagy a reggeli-ebéd-vacsora-asztalnál ülés győz (le),

- a világon hány 3-5 éves tapogathat érintőképernyőt (létfontosságú nekik a termélység-szerzés...), néz a Skinner-dobozából, háromdimenziós, tudatfejlesztő, nyugtató, a korai tanulást garantáltan segítő rajzfilmet? (Ezt hallani a szoftver-marketingesektől...)
- Igen, „Skinner doboz”, az egész kicsiknek (csak egy ablaka van, ebben 2 évig él ő, hogy a szülőknek kényelmes legyen, hisz ők egy hightech bébi szvettértől szülőt feleslegessé tevő biztonságot kapnak).
- Mivel a tagolatlanul érkező szó-képvízözönnek sem menetrendrendje, sem struktúrája nincs, vagyis ellenállhatatlanok, csak beleturkálásra alkalmasak, mi sem tehetünk mást. Istenem, mi mindent lehetne belőlük kihorgászni?! Ez a cyberhightech minden idők legkiterjedtebb, de legszabályozatlanabb kísérelése...

Ami a világszerte preferált statisztikafalást illeti, mi óvakodtunk a számoknál való megragadástól. Ezek ugyanis előre meg nem jósolhatóan változnak. Egyfelől. Másfelől soha nem lehet megtudnunk, mekkora tény-adathalmazt dolgoztak fel a számkezelő szakemberek, és főleg milyen módszerekkel: Mikor emelték numerusaikat a szakma parancsára négyzetre, mikor nézték meg eredményeik négyzetgyökeit, mikor szorítottak az átlagolásra, mikor nem törődtek a szélsőségbe tartozó adatokkal, mikor súlyoztak (azaz szelektáltak valamilyen utasítás nyomán. Mint tudjuk, mindegyik módszer más eredményt produkál!).

Hagyjuk hát a statisztikát, üljünk be egy éjjel-nappal nyitva tartó PC- barlangba, nyomogassuk a kontaktgombokat, figyeljünk a kigyulladó/kialvó fényjelekre, és tegyük a fejünkre közben a cybertech-sisakot, amibe már nem hatol be egyetlen külső fénysugár sem, viszont jöhetnek bentől például a 3-dimenziós játékok. Már nyomja mutatóujjunk a kontaktgombokat. Húha, majdnem nyertünk, megvan rá az esély, sugallja a gép, csak ki kell tartani, nem szabad kilépni, **k e l l e s z n e k ü n k**. Túl hosszú a gém? Nem számít, van sok másik – akár rövidebb is –, válasszál. Ha kedved lesz hozzá, átváltasz egy szerencsejátékra (majd fogsz nyerni sok manit). Vagy csettelsz, vagy videózol, vagy instagrammozol. Minden bámulatosan highteches. Ülsz egyhelyben, és mégis ide-oda száguldasz a gombnyomásaidtól! **E r ő é r z e t e t k a p s z e t t ő l a g o m b t ó l l**! Mutatóujjazol, és **v e r s e n y b e n v a g y** az összes többi konzumálóval! A végtelenségig!

ISTENEM! Mi van (lesz) a fiatalokkal, akiké a jövő??

Kavarognak bennem a képek....

Ül a fiatal a villamosban (a járgány a márkaszervizben van, kicserélik az egész motort, mert túlmelegszik, és sebességet sem tudott váltani) / már a felszálláskor kivette zsákjából az okost, és ölében a gép: a mutató- és hüvelykujja szaladgál: igen, összeütközött a levegőben két repülő, hárman zuhannak, kapálózva, az ejtőernyő nem nyílt ki, paccs / egy oldtimer megy a hegytetőre, integet vidáman a sofőrsapkás, és svungosan a másik csúcs felé száguld a levegőben, a kettő közt mély völgy, benne jó nagy sziklák, és három vízzuhatag, sikerül neki. Kap oképointot, de harmadszorra völgybeesés, a járgány a sofőrrel együtt véresen szétspriccel egy hegyes sziklán, de megnyugodva látja felül a szöveget: no matter, three lifes outstanding. / Nagy ágyúval lőnek valakik valamerre, röpdösnek a raketták, srrr, bummm / az öt éves gyerekeknek nyiszálják le valakik a fejét, nagy

vértócsa / pálmafás tengerpart, frankó kisbikinis csajok álldogálnak, dörgölöznek kétméteres, izomagyú macsókhöz / sajnos, beszélgetni kell a szomszédal, a két keze hátul, nyomogatja a gépet (még evés közben is, egy kanál leves, egy asztal alá-nyúlás-pillantás, hátha jött egy lájk) / tönkremegy a tablet, elveszti az okost, most mit csináljon, jön a szorongás, a depresszió / mire nézzen, kivel legyen interaktív / elmulasztotta a sztorit, gombnyomásra felrobbanthatott volna atommal egy körzetnyi felhőkarcolót, milyen jó kis hápening lett volna / ...

De még nem figyelgettük meg

az egész kicsiket, a szkiner-dobozosokat: előttük a bécycyber gép, megtanítják őket a mutatoujjas érintő-képernyőzésre (időben szerezzék meg a gyerek a térmélységérzést – hallották a szülők egy pszichológustól), megcsináltatják neki a mikroprocesszorral kezelt, együttműködő ülőszékét, ha felül a járókájában, legyen mindig egy-szinten az ernyő és a szem-magasság / feláll a kicsi, már nézheti a 3-dimenziós rajzfilmeket, a tableten is be tudja ezeket magának billentyűzni, ha a játék igazán jó (interaktív), nem kell babrálania a megfogható játékokkal, egy gomb-billentyűnyomás, és az ernyő képtárgya átalakul, felrepül, felrobban stb. stb.

de még nem figyelgettük meg

- nagyobbacsákat (vajon hányadik évtől kezdődnek?)
- hallgatók, a soha le nem tett cybergépképeken a tekintetük, azokra fordítják az idejüket,
- instagrammoznak, fézbukkolnak, tiktokoznak a teamjükkel,
- spárgára kötött meccsbokszt spulnira feltekerni nem tudnak (ez egy faterral, muterral folytatott nem virtuális verseny lehetett volna - hason)... és az ujjakat kell húzogatni, billentyűkre ütni,
- menjetek a francba - mondják a mamának – három lájkra válaszolok éppen,
- otthon, késő-éjszakáig videózás, napközben álomkórsággal váltakozó álmatlanság,
- reggel iskola, mintha ott se lennének, szól a tanító bácsi, tanító néni, ébresztő, de felugranak, félrelökik őket és kirohannak, haza, hogy twitterezhessenek,
- korukat letagadva online pornóznak az okostelefonjukon, ha esetleg észreveszik a szülők, más felnőttek, letagadják (mi az, hogy hazudozni? ne tudjanak elkapni!),
- ölelés csók, egymás szemébe-nézés, hosszú beszélgetések: a számukra ismeretlenek.

Lehetne folytatni? Hajjaj!! De meddig és mikor lenne vége? A verem érezhetően mélyül, a szélét hightech-magaslatok veszik körül, mindegyiken okoskodók hadonászva, harsogva cybereznek. A cyberspace, az internet nem fog elmúlni, olyan lett, mint a levegő, amit szakadatlanul be kell szívni! (Hadd csinálja a gyerek, döntse el ő maga! Ja, az ellenőrzés? Szinte lehetetlen...)

Azért vagyunk errefelé egynéhányan, akik kapunk dolgokat a Felső Szobából, vagy éppen kérhetünk onnan: mi a jó, a követendő, mi a rossz, az elvetendő, mi a helyes és a helytelen, az igazságos és az igazságtalan....

Kövessük tehát a fentiek szerinti saját játékszabályainkat!

Először is: n i n c bevonódás, belesodródás. Ülünk a csöppség mellett, ringatjuk, simogatjuk, éneklünk neki, beszélünk hozzá, mire ránk néz, mosolyog, lassan elkezd gügyögni, csörgeti a csörgőjét. Megérti, amit mondunk neki, megtanul egyedül lenni, és ettől nem unatkozik.

Másodszor: a kicsi felül, négykézlábra áll, feláll. Kézen fogjuk, sétálgatunk vele, egyre többet. Szaladni kezd, odamegy a másik kicsihez, megbámulják egymást, de semmi mobilfedettség. Leszaladunk vele a parki domboldalon, építünk neki homokvárat, azután vele együtt. Kis vödrében hozza az ivókúttól a vizet. Kivisszük a homokos folyópartra, és kutat ásunk. Fog jönni a víz, súgjuk neki. Várja kíváncsian, és nyúl a kút fenekéig. Keresünk egy (ritkán előforduló) helyet, ahol magától nő a fű, a virág, és csokrot szedünk. Húzzuk vele a műanyag dömpert, később lábbal hajtja a kis biciklijét. Ha megéri a gyermekláncfű, együtt fűjük el róla az apró ejtőernyőket. Gyűjtjük a nem-virtuális dolgokat.

Bölcsőde? Óvoda?

Harmadszor: Hallgatja a neki felolvasott meséket, megtanulunk közösen egy-két verset, beszélgetünk, de egyszer csak közbevág a gyerek: Vivinek, Máténak van okos telefonja, otthon meg egy nagy gépük, a mienk hol van? Ajjaj, cyberspace, internet a levegőben...

Negyedszer: Gyorsan átfutjuk a felsorolt jó tulajdonságait, megbeszéljük: közülük melyikeket kell kiemelni, merthogy a leginkább használhatók a mi játékszabályaink mérlege szerint. Átfutjuk a felsorolt (rengeteg) rossztulajdonságát és megbeszéljük, közülük melyek a valamennyire jóra válók, és milyen időközönként mennyi menetrendszerű időt engedünk nekik.

Ötödször: Előkerül a nagy gép, és mellé tesszük a mobilt. Lehasalunk. Most mindenhez hozzá fogunk férni, és a gyerek számára igazi korszerű otthont találunk??

Az biztos, hogy kíváncsiak vagyunk, és ezt a cyberspaces internetet gombok nyomogatásával elégítjük ki, de csakis ami saját játékszabályaink szerint lényeges?!

1. Se feltétel nélküli, szervilis alkalmazkodást, se értetlenség által motivált absztinenciát!
2. Megtanulhatja a gyerek a gépein a nagyot/kicsit, tehát a méreteket, a többet/kevesebbet jelentő számok segítségével, osztályozhat, rendszerezhet.
3. Megfontoltan figyelhet a gombnyomások, ujjsimogatások következményeire.
4. Érzékszervi ingerek révén akár empátiából megérti, amit lát, kialakul a tanulási idegpályája.
5. Gyűlik az anyag, raktározódik, gyors felmérése intuitív felhasználásra ösztönöz, talán csábít is.
6. Kialakulnak a lényegesnek tartottakból az eredmények: irodalmi zenei, képzőművészeti alpműveltség, és így tovább.....

Ad extremum: ne éljek a cybercsapda fenekén, de a soha többé be nem köszöntő cybercsapda nélküli világról se álmodozzam !!!

Bp, 2024. január